

Guri Vatne

Deltaking i museum

Hvordan åpne for deltaking ved museer og
Lillingstonheimen

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning KULMI2200

Veileder: Jon Olav Hove

Mai 2021

Lillingstonheimen. Foto: Ottar Starheim, NRK

Guri Vatne

Deltaking i museum

Hvordan åpne for deltaking ved museer og
Lillingstonheimen

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning KULMI2200

Veileder: Jon Olav Hove

Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Det humanistiske fakultet

Institutt for historiske og klassiske studier

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Del 1 – Grunnarbeidet.....	3
1.1 Hospitering og bakgrunn for bachelor	3
1.2 Metode.....	5
Del 2 - Historien til Lillingstonheimen	7
2.1 Landmark og Lillingston.....	7
Del 3 - Deltakelse på museum	13
3.1 Museum og deltaking	13
3.2 "The Participatory Museum"	14
3.3 Stortingsmeldingene.....	16
3.4 Fortidsminneforeningens museumsstrategi.....	18
Del 4 - Dugnad, workshop og frivillighet	21
4.1 Dugnad	21
4.2 Workshop	22
Del 5 - Deltaking handler om tilgjengelighet.....	24
Kilder.....	25
Bilder.....	28
Vedlegg 1 - Prosjektskisse - sommer 2021 ved Lillingstonheimen.....	29

Forord

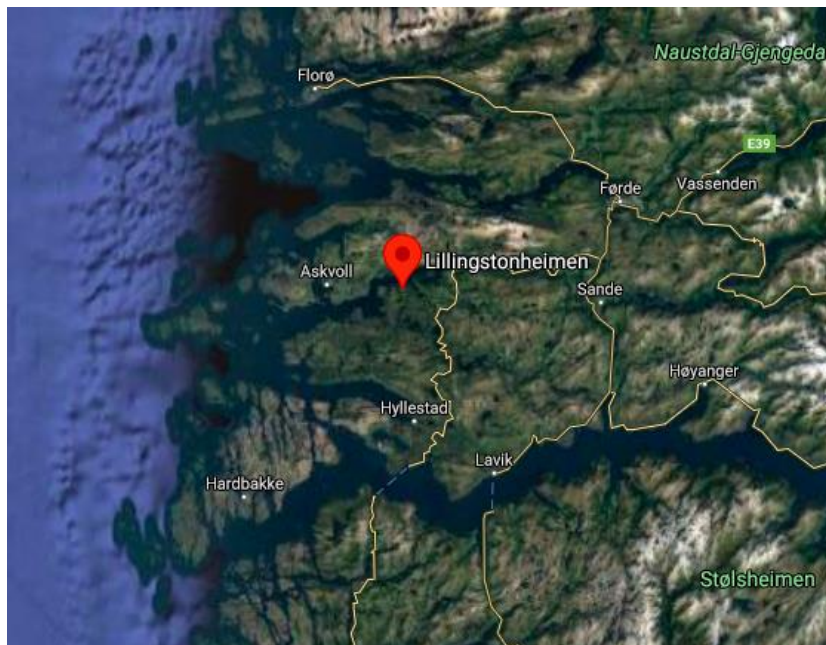
Denne bacheloroppgaven er min avsluttende oppgave på studiet BAKULMI (bachelor i kulturminneforvaltning) ved NTNU. Jeg vil gjerne i den sammenheng takke alle de flotte folkene som har bidratt til sluttresultatet.

Takk til veileder Jon Olav Hove for god rettleiding under oppgavens skriveprosess. Takk til venner og familie for oppmuntring når oppgaven ble litt heftig. Jeg vil også takke de flotte folkene fra Fortidsminneforeningen og samarbeidspartene til Lillingstonheimen, Jensbua kystkultursenter og Leonards Forlaavese for fantastisk innsyn i fagområdet rundt kulturminner og forvaltningen av dem. Og til slutt, takk til prosjektkoordinator Alexander Aspahug Rauboti for å ta meg godt imot på Lillingstonheimen, både før, under og etter hospiteringsperioden.

Del 1 – Grunnarbeidet

1.1 Hospitering og bakgrunn for bachelor

Lillingstonheimen er en tidligere sorenskrivergård og hjem til den fornemme engelske familien Lillingston, som kjøpte eiendommen av sorenskriverfamilien Landmark i 1880. Eiendommen ligger på Tysse i Fjaler kommune, med utsikt til Dalsfjorden, og består av et våningshus med en tilbygget fløy, et stort vedskjul, eldhus og to naust.

Figur 1: Bildet viser plasseringen til Lillingstonheimen i Vestland fylke. Foto: Skjermdump av Google maps av undertegnede.

Figur 2: Lillingstonheimen slik den ser ut i dag. På bildet vises hovedhus med tilbygg, og helt til høyre står eldhuset. Foto: Ottar Starheim, NRK, hentet fra <https://www.nrk.no/vestland/dette-huset-kan-bli-ditt-for-under-tre-millioner-1.13254841>

Mitt forhold til Lillingstonheimen begynte med en liten tur til eiendommen i 2020 i regi av Studentutvalget i Fortidsminneforeningen avdeling Trondheim. Medstudenter hadde snakket mye og entusiastisk om eiendommen og dugnadene de hadde vært med på, noe som pirret nysgjerrigheten min. Etter første besøk var jeg oppslukt av eiendommens særegne preg, historie, og dens potensiale til videre forvaltning og formidling. To besøk til ble realisert og gjennomført i 2020, hvorav det siste fikk meg til å ta avgjørelsen om å få til hospitering ved eiendommen. Hospiteringsperioden gikk over en måned fra 11.01.21-11.02.21. Oppgavene mine var blant annet registrering av eiendeler og i denne omgang bøker fra Lillingstonfamiliens private bibliotek. I tillegg utviklet jeg i samarbeid med prosjektkoordinator ved eiendommen og min overordnede Alexander Asphaug Rauboti, en prosjektskisse for hvordan eiendommen skal driftes sommer 2021. Den skissen er en del av denne oppgaven. Jeg fikk også være med på befaringer, og var blant annet med å redde inventar i en sveitservilla i Sogndal som skulle rives. Hospiteringen gav meg et innblikk i hvordan det er å drifte og planlegge rundt et kulturminne som er i sin startfase av en organisert formidling, men også hvilket forhold andre mennesker har til ulike kulturminner.

Eiendommen ble i 1968 testamentert til kommunen fra den siste Lillingston som bodde i huset, Frøken Edith som døde i 1967.¹ I 2018 la kommunen eiendommen ut for salg, hvorpå Fortidsminneforeningen kjøpte den. Plassen hadde da blitt drevet av kommunen siden 1968. Men, hva skulle Fortidsminneforeningen bruke eiendommen til, og hvordan kunne eiendommen være et åpent og tilgjengelig kulturminne for alle? Det var her jeg begynte å tenke over hva som kunne ligge i ordet deltaking, og om dette kunne være en aktuell formidlingsmåte for Lillingstonheimen. Hva betyr egentlig ordet deltaking? Hva er institusjonenes oppfatning om hvordan deltakelse bør være? Og, til slutt, hva kan man få til i praksis? Dette er tanker som fører meg til Nina Simons bok *The Participatory Museum*, og hvordan hun deler opp deltaking. Fra Simons bok vil fokuset ligge på et teoretisk perspektiv. Videre vil jeg se på hvilken deltaking som finnes i den norske museumssektoren, og her blir Stortingsmelding nr. 49 (2008-2009) om “Framtidas museum” og Stortingsmelding nr. 23 (2020-2023) om “Musea i samfunnet - Tillit, ting og tid” aktuelt for å få et normativt perspektiv på hvordan ting *bør* være. Her vil jeg undersøke i hvilken grad og hvordan deltaking blir vektlagt. I sammenheng med alle disse perspektivene på deltaking i museene, blir Fortidsminneforeningens museumsstrategi hovedpunktet i drøftingen rundt Lillingstonheimens fremtid som formidlings- og sosial samlingsplass. Her blir det aktuelt

¹ Døde 1951-2014, 2020

med et praktisk perspektiv på hvordan man bruker deltaking i praksis, og da med Lillingstonheimen som eksempel.

Problemstillingen min vil med dette bli som følgende: Hva betyr deltaking i museene, og hvordan kan man åpne for deltaking på Lillingstonheimen? Og i den sammenheng, på hvilken måte og i hvilken grad er deltaking blitt en del av norsk museumspolitik og Fortidsminneforeningens museumsstrategi?

1.2 Metode

Denne oppgaven har hovedsakelig en kvalitativ tilnærming, med noen kvantitative data, som folketellingene. Den kvalitative tilnærmingen blir brukt i form av dybde, helhet, forståelse og det særegne.² Kvantitative data bruker jeg til å forsterke og gjerne bekrefte det kvalitative. Jeg har brukt både primær- og sekundærlitteratur som mine kilder.

Primærlitteraturen vil i den sammenheng være folketellinger, museumsmeldingene fra Stortinget, Fortidsminneforeningens museumsstrategi og Det Norske Akademis Ordbok (DNAO) på nett. Disse er noen av hovedkildene mine, som er i større grad vektlagt og brukt gjennom oppgaven. Kildene har en normativ tilnærming, og forklarer hvordan det bør være i museumssektoren.³ Folketellingene og DNAO, på en annen side, forteller om noe som *er*, og ikke *bør være*. Disse kildene er teoretiske. Folketellingene er hentet ferdig transkribert fra Digitalarkivet på nett, og er i kildelisten oppgitt med året de ble transkribert eller publisert. Museumsmeldingene og Fortidsminneforeningens museumsstrategi er hentet fra hjemmesidene til de forskjellige aktørene.

Sekundærlitteraturen har jeg hentet fra pensum og andre bøker og artikler innenfor fagområdet både på nettet og i fysisk form. Nina Simons bok *The Participatory Museum* er en av hovedkildene mine til oppgaven i tillegg til de nevnte ovenfor. Simons bok fungerer som en teoretisk kilde i motsetning til Stortingsmeldingene og museumsstrategien som, som nevnt, er normative. Den baserer seg på andres litteratur, og blir derfor en sekundærkilde. Det meste som er skrevet om Lillingstonfamilien og Landmarkfamilien, er hentet fra "Allkunne levande leksikon" styrt av Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane (nå, Vestland) på nettet. Det er også på disse sidene jeg har funnet de fleste bildene, utenom noen som er fra Lillingstonheimens egne private arkiv. En av kildene, *Nogle ord til den vestlandske bonde*, er et hefte samlet med artikler som er skrevet om Landmarkfamilien. Heftet ble gitt ut i

² Dalland 2020: 54-55

³ Sagdahl 2009

sammenheng med 200-årsjubileet til Landmarkfamilien i 2008. Tittelen på heftet er også tittelen på en bok som Edle Landmark skrev i 1893.⁴ I tillegg kommer egne erfaringer fra hospiteringsperioden til å spille en stor rolle i drøftingen rundt Lillingstonheimen og deltaking. Her har også prosjektkoordinator Alexander Aspauug Rauboti bidradd til informasjon om praktisk gjennomføring av eksempelvis Jenteworkshop og sommerdrift 2020. Observasjoner og egne erfaringer representerer det praktiske perspektivet i oppgaven, og forklarer hvordan det teoretiske og normative er i virkeligheten. Sekundærkildene er ment for å kunne gå mer i dybden og drøfte primærlitteraturen i større grad enn hvis den skulle stå alene.

Mitt forhold til Lillingstonheimen er kjært og nært på mange måter, noe som kan ha en effekt på min objektivitet i denne oppgaven. På en annen side er kvalitative tilnærminger gjerne mer subjektive fordi den som forsker er direkte knyttet til menneskene som bidrar med data.⁵ Jeg har riktignok ikke benyttet meg av formelle intervju i denne oppgaven, så det er nok det pågående engasjementet mitt med eiendommen og utviklingen av sommerprogrammet 2021 som er den største delen av subjektiviteten. Uansett er dette noe jeg er fullt klar over, og som jeg tar med meg gjennom hele oppgaven. Jeg vil påstå at faglitteraturen balanserer ut mye av subjektiviteten som hovedsakelig ligger ved Lillingstonheimen, og ikke ved det teoretiske. På denne måten vil oppgaven bli mer nøytral.

⁴ Bjergene & Ingvaldsen 2008: 7

⁵ Dalland 2020: 62

Del 2 - Historien til Lillingstonheimen

2.1 Landmark og Lillingston

Eiendommen har siden 1600-tallet hatt mange forskjellige eiere som på hver sin måte satte sitt preg på huset, men også lokalsamfunnet. På midten av 1600-tallet var eiendommen eid av familien Rosenkrantz i Bergen, også kjent som eiere av Baroniet Rosendal som ligger ved Hardangerfjorden. I 1742 kjøpte sersjant Trude Nitter gården av Hans Thiis Nagel. Det var etter Nitter-familien at Landmark-familien og den nyansatte sorenskriver Nils Landmark kjøpte gården i 1809. På den tiden hadde gården navnet Tysse.⁶

Figur 3: Herr og Fru Landmark avbildet i Landmarks slektsbok 1924. Foto: Landmarks slektsbok 1924 hentet fra <https://data.eidsvollsmenn.no/showmedia.php?mediaID=998&tngpage=254&sitever=standard>

Ved overtakelsen tok Nils Landmark også over de 12 husmannsplassene som lå under hoved eiendommen.⁷ Deriblant gården Leite.⁸ Landmark selv var veldig interessert i 'markens grøde', og det sies at det bugnet av frukt og grønt på Tysse i denne perioden.⁹ Effektivisering

⁶ Starheim 2016

⁷ Ness 1996: 24

⁸ Roti 1970: 36

⁹ Ulltang 1950: 14

av jordbruket var noe Landmark brant for, og han avskaffet sulteforing, og brukte mer effektive redskaper som for eksempel plog.¹⁰ Som en følge av denne interessen og lidenskapen for jordbruk, tok Landmark til seg unge gutter som ville bli bønder. Dette for å gi dem en skikkelig oppdatert opplæring av fagområdet han selv var med å forske og utvikle. Nils Landmark, levde i tiden som førte til “Det store hamskiftet” i norsk landbruk på 1850-tallet.¹¹ Han selv døde i 1859.¹² Han var på mange måter med på prosessen frem til skiftet, hvor effektivisering av landbruket var et av nøkkelpunktene i forandringen. Nils Landmark var ikke den eneste i Landmark-familien som satte spor etter seg. Sønnen Johan Theodor var med på opprettelsen av Norges Bondelag, den gang kalt Norsk Landmandforbund. Barnebarnet Marie Landmark startet husmorskole på den tidligere husmannsplassen Leite, og skrev også en kokebok. Landmarkfamilien er gravlagt på sin egen private gravplass, kalt Fredensborg, en kort gåtur fra Tysse. Fra 1824 og utover ble her anlagt et parkanlegg, med kunstig vann, allé og vei rundt vannet.

Figur 4: Familiegravplassen til Landmark, Fredensborg. Foto: A. Veien, NRK, hentet fra <https://www.allkunne.no/framside/biografier/landmark-pa-tysse-og-leitet/1898/75770/>

I 1880 kjøpte Claude Lillingston eiendommen av Landmark-familien.¹³ Herr Claude Lillingston var språkforsker, i tillegg til at han var utdannet prest i England. Familien bodde først i Bergen, hvor tre av barna ble født. Ifølge folketellingen fra 1891, ble deres fjerde barn Michael Lillingston født i Ytre Holmedal i 1873, noe som indikerer at familien hadde flyttet

¹⁰ Losnegård (u.å)

¹¹ Hundstad 2015

¹² Ness 1996: 23

¹³ Losnegård (u.å)

til distriktet.¹⁴ Likevel hadde de ennå ikke tatt over gården Tysse. Mellom Bergen og Tysse, bodde nemlig Lillingstonfamilien i Fagervik, en av nabogårdene til Tysse. Dette kan folketellingen fra 1875 fortelle oss.¹⁵ I 1875 besto familien av til sammen ni personer. I tillegg hadde de en tjenerstab som bestod av lærerinne Helene Scofield fra England, ‘husjomfru’ Antona Danielsen, barnepike Karen Dorothea Andreasdatter og tjenestepiken Pernille Ludvigsdatter.

Figur 5: Fagervik slik det ser ut i dag. Her bodde Lillingstonfamilien før de flyttet til Tysse i 1880. Foto: Ottar Starheim, NRK, hentet fra <https://www.allkunne.no/framside/biografier/landmark-pa-tysse-og-leitet/1898/75770/>

Da Tysse ble lagt ut for salg i 1880, kjøpte Claude Lillingston eiendommen, etter behov for noe større. Herr og Fru Lillingston hadde tross alt sju barn på denne tiden, og fikk fire til etter at de flyttet til Tysse. Dermed hadde Lillingstonfamilien tatt over det vi i dag kaller og presenterer som Lillingstonheimen. De drog med seg det engelske viktorianske klasselivet til eiendommen, og forandret mye på huset og hagen deretter. De største sporene etter Lillingstonfamilien ligger i interiøret i huset, mens fasaden er i stor grad Landmarks fortjeneste.¹⁶ Tysse, eller Lillingstonheimen, ble drevet med en forpakter, og med en tjenerstab. Ifølge folketellingen fra 1891 bestod tjenerstaben på Tysse, samme året, av Bruse Olsen som sannsynligvis fungerte som dreng, og tjenestepikene Dorothea Andreasdatter,

¹⁴ Folketelling 1891 for 1429 Ytre Holmedal herred

¹⁵ Folketelling 1875 for 1429P Ytre Holmedal prestegjeld

¹⁶ Rødsmoen 2018: 28

Anne Sophie Ottosdatter og Rakel Sørensdatter.¹⁷ Alle var lokale og kom selv fra Ytre Holmedal. Med dette får vi et klart inntrykk av at Lillingstonfamilien hadde god råd til å holde en stor stab også på den nye eiendommen sin.

Figur 6: Lillingstonheimen rundt 1890 sett fra hagen. Foto: Familiens private arkiv, ukjent fotograf

¹⁷ Folketelling 1891 for 1429 Ytre Holmedal herred

Figur 7: Lillingstonfamilien i svalgangen ut mot hagen ca. 1900. Foto: Familiens private arkiv, ukjent fotograf

Da Edith Lillingston døde i 1967, testamenterte hun Lillingstonheimen til kommunen. Forpaktergården ble skilt fra, og fikk store deler av hele eiendommens areal. Naustene og det store hovedhuset med tilknyttede bygninger ble gitt til kommunen i 1968. Det er derfor ingen gårdsdrift på Lillingstonheimen i dag. Planer for bruk av Lillingstonheimen i dag, fokuserer dermed hovedsakelig på hovedhuset som hovedpunktet i formidlingen. Låven som i dag tilhører forpaktergården står ennå, men huser bare to sauer per dags dato.

Helt siden kommunen tok over eiendommen i 1968, har det bodd folk på i Lillingstonheimen. Dette ble gjort for at huset ikke skulle stå tomt, og at det hadde konstant tilsyn hvis noen skader skulle oppstå. Siden privatpersoner flyttet inn, ble inventaret i huset på mange måter deretter. Likevel ble huset brukt i formidling, dog i litt mindre skala enn ambisjonene til Fortidsminneforeningen. Som ledd i at Fortidsminneforening overtok Lillingstonheimen i 2018 ble det etablert en prosjektkoordinator stilling for eiendommen. Et sentralt aspekt ved denne er at den ansatte også fungerer som boende vertskap, tilsynshaver og lokal talsmann for foreningens virke.¹⁸ Ved å ha et boende vertskap fører man ikke bare tradisjonen videre, men man gjør også opplevelsen for de besøkende av eiendommen på

¹⁸ Rødsmoen 2018: 26

mange måter nærmere og mer personlig. Et boende vertskap fører til at huset blir opplevd som et levende hjem, noe som kan være med på å åpne opp til nettopp deltakelse.

Del 3 - Deltakelse på museum

3.1 Museum og deltaking

Ifølge den internasjonale organisasjonen ICOM (International Council of Museums), blir et museum definert som følgende:

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.¹⁹

I dette sitatet er det relevant for meg å se på ordene “åpent for publikum” og “formidler”. Åpent for publikum, kan bety at alle mennesker skal ha tilgang til museet. Ordet “åpent” i seg selv gir også mulighet for å tolke “åpent for publikum” som en invitasjon til publikum om å ta del av institusjonens arbeid med blant annet “formidling”. Formidlingen kan eksempelvis være gjennom utforming av utstillinger. Her er det viktig å påpeke at det dog finnes mange forskjellige måter å delta på.

Hva betyr “deltaking” i sammenheng med kulturinstitusjoner og museum? Selve definisjonen på ordet, er “være medvirkende”.²⁰ Man tar altså del i noe, med seg selv som bidragsyter. Når man er på et museum, er det på mange måter opp til museet å gi den besøkende en mulighet til å være medvirkende. Vi kan dele deltakelsen i museer inn i to: passiv og aktiv. Passiv deltakelse kan eksempelvis være utstillinger som er plassert i en glassmonter, med informasjon om det man ser. Selvfølgelig kan denne formen for formidling og deltakelse stimulere den besøkendes tanker, men ikke i så stor grad som aktiv deltakelse kan føre til. Aktiv deltakelse kan eksempelvis være aktiviteter som leder opp til at den besøkende kan stille spørsmål ved det som blir formidlet og ta del i en videre utvikling. Det er også viktig å tenke over at et museum ikke er en statisk institusjon. Museet har mange forskjellige besøkende inntil mange forskjellige utstillinger i løpet av en dag. Derfor kan det være lurt av museet å innby til deltaking på flere måter, for å kunne nå ut til flest mulig, altså være mer dynamisk. Det produseres hele tiden nye utstillinger, og utvikles måter å

¹⁹ Norsk ICOM u.å.

²⁰ Det Norske Akademis Ordbok (u.å)

formidle, forske og forvalte kulturarv på. Deltaking, er på mange måter med på å holde museene dynamiske, fordi menneskene som det handler om, var/er også dynamiske.

3.2 “The Participatory Museum”

Nina Simon har skrevet en bok om hvordan man kan engasjere og ta mer i bruk de besøkende som en aktiv ressurs for utvikling av formidlingen i museer, gjennom deltaking. Boken bærer navnet *The Participatory Museum*. Det er viktig å understreke at Simon selv sier at de deltakende strategiene ikke er ment som en erstatning for den tradisjonelle kulturinstitusjonen.²¹ Simons bok vil i denne sammenheng fungere som et teoretisk perspektiv og tilnærming på hva deltaking kan innebære. Jeg vil dog ikke gå i dybden på alle de ulike tilnærmingene og gradene for deltagelse, bare de som er relevante for mine eksempler. For å kunne sette Lillingstonheimen inn i Simons modell, må vi først og fremst forstå hva ‘det deltakende museet’ innebærer i denne sammenheng.

Først og fremst definerer Simon en deltakende kulturinstitusjon som en plass hvor de besøkende kan være med å lage, dele og opprette kontakt med hverandre rundt innholdet i kulturinstitusjonen.²² Ut ifra det hun sier, tolker jeg dermed en deltakende kulturinstitusjon som en plass som tar imot besøkende gjennom å tilby bruk av kulturminnet og skapingen av innholdet i institusjonen. Hun deler videre opp institusjoner som “tradisjonelle institusjoner” og “deltakende institusjoner”. Tradisjonelle institusjoner presenterer hva det er den besøkende skal få av informasjon og utbytte. Man kan si at det er mer fokus på den individuelle tolkningen, og kanskje ikke like åpen for dialog og ettertanke som den deltakende institusjonens fremgangsmåte. På en måte vil denne formen for formidling ligne mer på en passiv tilnærming som jeg tidligere har nevnt i kapittel 3.1. En deltakende institusjon, opererer med forskjellige tilnærminger og retninger. Institusjonen åpner for mange forskjellige inntrykk og bruker den besøkende aktivt som en aktør av den endelige opplevelsen. Du kan som besøkende også i enkelte tilfeller være en del av utformingen til institusjonen.²³ Denne tilnærmingen faller mer under aktiv deltagelse, som diskutert tidligere.

Videre deler Simon deltagelse i praksis inn i forskjellige tilnærminger. Bidrag (contribution), samarbeid (collaboration), medskaping (co-creation) og vertskap (hosted).²⁴ Bidrag kan være i form av gjenstander som blir gitt til museet fra publikum, men også i form

²¹ Simon 2010: iii

²² Ibid: ii

²³ Ibid: 2

²⁴ Ibid: 190

av arbeid eller aktiviteter. Samarbeid kan være direkte kontakt mellom museet og en 'utvendig gruppe' om en utstilling. Utstillingen er gjerne basert på kulturen til den gjeldende deltakende gruppen. Eksempelvis kan dette være prosjekter som "Alla hjärtans Nyfors". Her ble det utført ideer og et samarbeid mellom lokalbefolkningen og kulturinstitusjonen. Lokalbefolkningen fikk være med på hele prosessen i utformingen av utstillingen, og de ble med dette medvirkende til sluttresultatet.²⁵ Som Simon påpeker, så vil prosjekt som oppfordrer til deltakelse, opprette et mer flytende og rettferdig forhold mellom de museumsansatte, besøkende, samfunnsdeltakere og andre interessenter.²⁶ Det er all grunn til å tro at "Alla hjärtans Nyfors" bidrog til dette. Medskapning kan innebære at institusjonen hjelper deltakerne med utstillingen, og er ikke hovedaktør selv. Kunstutstillinger kan være et eksempel på dette. Til slutt har vi vertskap. Simon beskriver denne kategorien som myndiggjørende og veldig fri. Museet er som en assisterende aktør, og er med i startfasen, men trekker seg tilbake etter hvert. Dette kan for eksempel innebære forskningsarbeid av studenter fra et utdanningsløp ved universitet eller høyskole. På en annen side kan vertskap også bety noe lignende som ved Lillingstonheimen, se kapittel 2.1, siste avsnitt om boende vertskap. Disse formene for deltakelse blir gjerne brukt parallelt med hverandre, og det er i utgangspunktet kulturinstitusjonen selv som må ta initiativ. I Norge har vi Stortingsmeldingene som skal fungere som en normativ kilde på hvordan museene bør være. Likevel må hver institusjon finne ut hva de vil vektlegge, og Simon nevner tre institusjonelle verdier som man må ta til betraktning:

- Viljen til å få forslag og involvering fra utenforstående deltakere
- Å stole på deltakernes ferdigheter
- Respons som følger av deltakeres handlinger og bidrag²⁷

Dette er verdiene som institusjonen selv må ha, for å kunne oppnå resultat og respons fra publikum. Designet av utstillingene og oppfordringen til deltakelse inngår i viljen til involvering. Simon bemerker at designet i utstillingen er på mange måter avgjørende for utbyttet den besøkende får av sitt besøk ved museet. Hun sier blant annet at "(...) it's a question of design."²⁸ Designet i utstillingen skal åpne og legge til rette for deltaking, kan

²⁵ Hellman (u.å): 6

²⁶ Simon 2010: 3

²⁷ Ibid: 183

²⁸ Ibid: 1

man tolke dette som. På mange måter ligger det en sannhet i dette. Er ikke utstillingen eller lokalene til institusjonen lagt til rette og designet for at den besøkende skal kunne ta del i det hele, blir det også vanskeligere å oppfordre til deltaking. Det Simon sier om design som en avgjørende del, kan forstås som at deltaking ikke skal komme som et tillegg, men være en integrert del av designet. Man tilbyr med dette en bruk av kulturminnene på ulike nivåer. Det er viktig å poengtere her at det skal tilbys, ikke tvinges. Deltakelse er frivillig, og fungerer best når den besøkende er innstilt på å ta del. Simone sier også at hennes teori om hva som er en tradisjonell institusjon og deltakende institusjon, ikke definerer hva som er rett eller galt med måten man driver på. Det er opp til hver enkelt institusjon å velge hva som er best for den enkelte, og det er her Stortingsmeldingene kan fungere som en mer normativ tilnærming og rettleiding og hvordan ting *bør* være.²⁹

3.3 Stortingsmeldingene

Deltakelse har også blitt et sentralt begrep i norsk museumspolitik. Dette kan vi for eksempel se i en rekke meldinger til Stortinget fra de siste tiårene. Vi skal her fokusere på to av dem. Stortingsmeldingene fungerer som et normativt perspektiv i denne oppgaven, og forklarer hvordan museumssektoren *bør* være.

Stortingsmelding nr. 49 (2008-2009) har overskriften “Framtidens museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying”. Den handler i stor grad om hvilken rolle museene skal ha i fremtiden, da det blir lagt mye vekt på “fornyning”. Museenes samfunnsrolle blir satt ord på, og det blir listet en mengde krav som museene skal forholde seg til. I utgangspunktet skal museer forvalte, formidle og forske i tillegg til å være en del av en fornying.³⁰ Deltakelse blir i mindre grad nevnt blant alle de forskjellige ansvarsområdene museet skal ha. Likevel er det spesielt et sitat som oppsummerer godt hva som skal legges vekt på i deltaking på museer i Norge:

Oppsummert er dei retningsgjevande prinsippa å bevare og styrkja lokalt engasjement og deltaking i kulturvernet, å tryggja fageleg kompetanse på regionalt nivå og å samordna musea i eit nasjonalt nettverk.³¹

²⁹ Simon 2010: 187-188

³⁰ Meld. St. 49 (2008-2009): 13

³¹ Meld. St. 49 (2008-2009): 11

Museene skal med andre ord ha et tett samarbeid som er åpnet for deltakelse med kulturvernet i lokalmiljøet, men også på regionalt og nasjonalt nivå. Institusjonene skal også samordnes, og en konsolideringsprosess som per dags dato fremdeles skjer, blir mye vektlagt i meldingen. ‘Deltaking i kulturvernet’ er derimot hvor mitt fokus ligger. En form for deltakelse i den sammenheng, kan være frivillighet eller dugnad, noe konsolideringene av museene kan utfordre. En konsolidering fører til et større museum med flere “avdelinger” som har sitt fagområde, og kan føre til en sterkere faglig og økonomisk plattform.³² På en annen side kan dette utfordre den frivillige delen av museene ved at profesjonalisering tar over. Likevel kan man i denne Stortingsmeldingen ane et satsingsområde for fremtiden på deltaking, gjerne gjennom frivillighet o.l. Den nye Stortingsmeldingen som kom ut 26. mars 2021 vil gi oss en pekepinn på om fokusområdet har hatt suksess og om det legges videre vekt på deltaking som en viktig del av museumsinstitusjonenes drift og publikumsstrategi. Den vil også gi oss et overblikk over konsolideringsprosessens fremgang.

Stortingsmelding nr. 23 (2020-2021), har et eget delkapittel som handler om “Museum, dialog og deltaking”, hvorpå det på mange måter blir lagt opp til en mer inkluderende museumsdrift.³³ Vektleggingen på deltaking fremstår med dette som mer ryddig og kanskje mer prioritert enn i den forrige meldingen, hvor ordet ‘deltaking’ var nevnt sporadisk gjennom hele meldingen 104 ganger i stedet for samlet under en egen del og nevnt 58 ganger.³⁴ Det blir blant annet sagt at deltaking kan også være publikums påvirkning på utstillinger, aktiviteter og innsamlingsarbeid i den daglige driften av museet. Dette er veldig likt Simons definisjon av en deltakende kulturinstitusjon. Videre i Stortingsmeldingen blir et utovervendt blikk og en åpen dialog med de besøkende, men også ikke minst de frivillige, lagt vekt på som viktig for fremtiden, og en del av museets jobb og ansvar.³⁵

Frivillighet er noe som blir nevnt i begge Stortingsmeldingene ovenfor, og den er noe som alltid har vært et viktig tyngdepunkt innenfor kulturarv i Norge. I Stortingsmelding nr. 49, er konsolideringen i stort fokus, og denne typen sentralisering kan virke truende for frivilligheten i museene. I Stortingsmelding nr. 23, har konsolideringen blitt gjennomført, noe som har ført til tilbakemeldinger på hvordan museene erfarer forandringen. Fokuset ligger dermed mer på frivillighetens rolle i museene, og problemene som mange mener kom som følger av den store konsolideringsprosessen blir drøftet. Museene skulle bli mer profesjonelle

³² Meld. St. 49 (2008-2009): 11

³³ Meld. St. 23 (2020-2023): 103

³⁴ Ordet ‘delta’ er nevnt til sammen 104 ganger i Stortingsmelding 49, og 58 ganger i Stortingsmelding 23.

³⁵ Meld. St. 23 (2020-2023): 103

og større institusjoner med god fagkunnskap. Det ble derfor på mange måter opprettet en skepsis til frivilligheten, da den ikke ble sett på som profesjonell faglig på samme måte som de “vanlige” museumsansatte.³⁶ Her blir Telemarksforskning sin utredelse i artikkelen “Profesjonalisert frivillighet” fra Museumsnytt trukket frem som en kilde til denne informasjonen. Artikkelen ble publisert 1. desember 2020. Hovedfokuset lå på hva frivilligheten har å si for museene. Det blir blant annet nevnt at mange museer har et ambivalent forhold til frivilligheten, og at dette er på mange måter selvsaboterende for museenes løfte om inkludering.³⁷ Noe som kan være et problem med mye frivillighet er at den sakte men sikkert kan erstatte det lønnede arbeidet. Det kan tenkes at dette er noe museene vil unngå, og at det kanskje derfor er forskjellige holdninger til hva man vil gjøre med den frivillige sektoren i et museum. Likevel virker det som det i Stortingsmelding nr. 23 blir satt ord på hvilket forhold museene skal ha til frivilligheten. Kanskje kan dette være skrevet på bakgrunn av det som skjedde under de store konsolideringsprosessene av landets mange museer.

3.4 Fortidsminneforeningens museumsstrategi

Museumsstrategien til Fortidsminneforeningen (2018-2023) tar utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 49 “Framtidas museum” og de fire f’ene forvaltning, forskning, formidling og fornying. I tillegg legger Fortidsminneforeningen selv til to ekstra f’er; frivillighet og forankring. Disse to tilleggsordene vil jeg påstå har mye å si for hvordan Fortidsminneforeningen imøtekommer allmennheten, og hvordan de velger å åpne opp for deltaking. De har også tatt inspirasjon fra Stortingsmelding nr. 19 “Opplev Norge - unikt og eventyrlig”, dette i forhold til turismen på eiendommene. Foreningen har også tatt med inspirasjon fra internasjonal museumspolitikk, deriblant FARO-konvensjonen fra Europarådet, hvorpå artikkel 12 om “Tilgang til kulturarven og demokratisk deltakelse” er meget viktig. I tillegg kommer National Trusts arbeid i England og USA, UNESCOs World Heritage and Sustainable Tourism Programme og Europa Nostras “Heritage is Ours - Citizens Participating in Decision Making”.³⁸

Noe som blir mye vektlagt i museumsstrategien er tilgangen på eiendommene ‘In situ’, altså at bygningene i seg selv står på sin opprinnelige plass og at opplevelsen blir

³⁶ Meld. St. 23 (2020-2023): 34

³⁷ Garberg, H. 2020

³⁸ Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2018-2023: 4

deretter.³⁹ Dette styrker autentisiteten til eiendommene, og man unngår at en bit av historien blir tatt vekk. Det at noe er autentisk, vil si at det finnes en ektehet av angitt opprinnelse.⁴⁰ Noe som er verdt å legge merke til er museumsstrategiens bruk av ordet deltaking; “forvalter og formidler kulturarven og kulturarvsverdier gjennom enkeltmenneskets deltakelse og innflytelse”.⁴¹ Her påpeker Fortidsminneforeningen at det er enkeltmenneskene som sammen skal ta vare på kulturarven for fremtiden. Med enkeltmenneskenes innflytelse og foreningens kompetanse, kan de stille sterkt sammen i formidlingen og forvaltningen av kulturarven. Fortidsminneforeningen har blant annet tenkt å løse dette ved hjelp av deltakelse og innflytelse for at kulturarvsverdiene skal kunne leve videre. Det er dog viktig å påpeke at dette er én form for deltakelse. Som vi ser i Simons oversikt over deltakingsområder, varierer tilnærmingen av deltaking seg fra institusjon til institusjon.

Planen for Lillingstonheimen, blir forklart i medlemsbladet som foreningen produserer, kalt “Fortidsvern”:

1. Først og fremst skal det tas vare på kulturminneverdiene. Dette skal utføres av Fortidsminneforeningen selv, ved hjelp av håndverkskurs og samarbeid med Jensbua kystkultursenter.
2. For det andre skal Lillingstonheimen være allment tilgjengelig for at det skal bli en kulturarena og møteplass. Helst skal det tilbys utleie og overnattingstilbud til en viss grad.
3. For det tredje skal Fortidsminneforeningen formidle både Landmark- og Lillingstonfamiliens historie. På lengre sikt er det ønske om å kunne utvikle stedet til et slags museum, som har egne formidlingsopplegg.⁴²

Dette var planene for eiendommen i 2018. Siden overtakelsen har disse punktene blitt videreutviklet fra et normativt perspektiv om hvordan driften av eiendommen *bør* være, til et praktisk perspektiv på grunnlag av erfaringene som følger av utføring av forskjellige typer deltakelse. Deltakelsen heller i denne sammenhengen mot dugnad og workshop, i tillegg til besøkende og deres individuelle deltakelse. Som Simon tar opp i sin modell over ulike grader med deltakelse, tar også Fortidsminneforeningen opp ulike tilnærminger for deltakelse

³⁹ Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2018-2023: 4

⁴⁰ Det Norske Akademis Ordbok (u.å)

⁴¹ Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2018-2023: 4-5

⁴² Rødsmoen 2018: 31

gjennom forskjellige tilbud til publikum. I “Fortidsvern”, blir det også understreket at istandsettingen skal kombineres med kurs og at den er avhengig av “lokalt engasjement, at vi får lokale krefter til å stille opp”⁴³. Dette kan gjennomføres gjennom blant annet dugnader og workshop.

⁴³ Rødsmoen 2018: 29

Del 4 - Dugnad, workshop og frivillighet

I denne delen skal jeg se på former for deltaking som kan være og har vært aktuell for Lillingstonheimen, basert på Stortingsmeldingene, Simons teori og Fortidsminneforeningens museumsstrategi. Dette blir dermed den mer praktiske delen av oppgaven, og egne observasjoner vil også spille en rolle i den praktiske tilnærmingen. Jeg vil også se på hvilke fordeler og ulemper deltaking kan føre med seg på eiendommen. Det er her viktig å påpeke at deltakelse i seg selv, er noe som skal være frivillig og tilgjengelig. Frivillighet er basert på fri vilje. Det er også fri vilje man innfrir til når det kommer til deltaking ved Lillingstonheimen. Tanken er ikke å presse folk til å delta, men heller legge opp til at man selv innser at ved å delta, får man også et større utbytte.

4.1 Dugnad

Dugnad er en form for aktiv deltaking, hvor du er medvirkende i noe som skal utføres, gjerne fysisk. Ordet blir definert av Det Norske Akademis Ordbok som “(kostnadsfri) utførelse av et (større) arbeid av (ofte) praktisk karakter ved at flere (især naboer, foreningsmedlemmer) går sammen om det”.⁴⁴ Som man ser, er dugnader gjerne sett i sammenheng med frivilligheten, og kan bli utført av både fagpersoner, men også de som ikke har faglig bakgrunn i faget. På Lillingstonheimen blir det gjennom hele året utført dugnadsarbeid i liten eller stor skala. Dugnadene arrangeres av den ansatte prosjektkoordinatoreren. Ofte er det samarbeid med andre aktører i tillegg til utenforstående frivillige. Et eksempel på dugnadsarbeid som har blitt utført ved Lillingstonheimen de siste årene, er maling av byggene på eiendommen, vedlikehold av hage, kapping av ved, generell rydding og vasking i hus, og istandsetting av naust. Hvem er det som blir med på dugnadene? Fortidsminneforeningen har lokale medlemmer og styrer som ofte deltar slike arrangement. Men, de har også studentutvalg i tre forskjellige byer, hvorpå de i to av dem er veldig aktive (Trondheim og Oslo). Ved å invitere til dugnad inviterer man også til mulighet for å tilegne seg fagkunnskap på området, noe som kan komme kulturminneforvaltningen til gode. Å utdanne allmennheten eller å invitere til kunnskapsutbytte er noe som museene i seg selv skal gjøre, ifølge Stortingsmeldingene.

Det er ved hjelp av dugnad at Lillingstonheimen i stor grad skal driftes sommeren 2021. Dette er et prosjekt som jeg selv har vært med på å utvikle. Konseptet har fått tittelen “Delta i driften av Lillingstonheimen”, og går ut på at eiendommen skal drives gjennom

⁴⁴ Det Norske Akademis Ordbok (u.å)

dugnad med studenter innenfor fagområdet kulturarv, og den faste ansatte på stedet.⁴⁵ Et av målene med prosjektet er å gjøre Lillingstonheimen så tilgjengelig som mulig for besøkende. Gjennom å være tilgjengelig for publikum mens man gjør daglige oppgaver på eiendommen, er målet at de besøkende skal føle seg velkommen til et hjem hvor de som jobber der også bor der. De “ansatte” skal kunne stoppe opp å fortelle om prosjektet, eiendommen og Fortidsminneforeningen til de besøkende. Det er viktig å påpeke her at den største delen for deltakelse ligger dermed i dugnadsarbeidet som utføres på eiendommen av studentene. Det er de som deltar i stor grad. I Simons skala for deltakelse, vil denne tilnærmingen havne under vertskap (hosted). Som Simon sier, er det institusjonen som gir deltakerne regler og ressurser, og deretter lar de utføre oppgavene slik de selv føler er best.⁴⁶ Prosjektkoordinator får godkjenning av prosjektet fra Fortidsminneforeningen. Deretter vil prosjektkoordinator fungere som bindeledd mellom foreningen og dugnadsfolkene. Regler og ressurser blir tildelt, før dugnads oppholdet går for egen maskin. Under oppholdet bor også dugnadsfolkene på eiendommen, og tar på denne måten del i rollen som et boende vertskap. Når det kommer til eventuelle ulemper ved en dugnad, kan det variere fra utfordringer økonomisk, til fysisk slitasje på eiendommen generelt. Hva gjør man for å skåne de mest sårbare plassene på eiendommen? Å stenge av enkelte rom i kortere perioder er kanskje en av de mest gjennomførbare. At Lillingstonheimen skal være allment tilgjengelig er et viktig konsept som vi har sett i drift punktene som vi har sett på i kapittel 3.4, og det kan derfor være vanskeligere å måtte stenge av enkelte områder. Dette vil også kunne forekomme under workshoper. Prosjektskissen for drift ved Lillingstonheimen sommer 2021, er vedlagt. Fortidsminneforeningens egne museumsstrategi er lagt til grunn for prosjektskissen, og deltakelse og tilgjengeliggjøring er hovedpunktene vi ønsker å oppnå med prosjektet.

4.2 Workshop

Workshop, eller seminar som det gjerne blir kalt på norsk, er også en form for deltaking. Det Norske Akademis Ordbok beskriver workshop som “seminar, møte e.l. med gruppearbeid og faglig diskusjon; aktivitetsgruppe med et visst (kunstnerisk, vitenskapelig e.l.) siktemål; arbeidsseminar; arbeidsgruppe”.⁴⁷ I Simons modell, vil denne formen for deltaking passe under medskapning (co-creative). Dette fordi Fortidsminneforeningen stiller med det grunnleggende for å gjennomføre prosjektet, og setter inn kursleder som skal hjelpe

⁴⁵ Se vedlegg 1

⁴⁶ Simon 2010: 190

⁴⁷ Det Norske Akademis Ordbok (u.å)

deltakerne å komme gjennom workshopen mest mulig suksessfullt.⁴⁸ På Lillingstonheimen har det blitt gjennomført flere workshoper eller kurs. En av de større prosjektene er “Jenteworkshop” som ble gjennomført i september 2020. Denne workshopen er spesielt rettet mot kvinnelige håndverkere i kulturminnevernet som ønsker mer kunnskap om bygningsvern og restaurering. Deltakerne bodde også på eiendommen, og fikk ta del i en bit av konseptet om boende vertskap. Workshopen var en suksess, og det er i 2021 satt opp som mål å gjennomføre nok en “Jenteworkshop”.⁴⁹ Det er også lagt planer for fremtidige workshoper i kalking av grunnmur og maling med linoljemaling i 2021. På begge disse workshopen vil en kursleder bli leid inn for å stille med den faglige kompetansen. Prinsippet er at man skal kunne få kunnskap fra fagpersoner uten for store kostnader for å få tilegnet seg den kunnskapen. Som Fortidsminneforeningen sier i sin museumsstrategi, skal det være mulig for folk som er interessert og vil, “å delta i kulturarvsarbeidet”.⁵⁰ Dette åpner for aktiv deltaking og samsvarer også med det Stortingsmelding nr. 49 (2008-2009) sier om “engasjement og deltaking i kulturvernet”.⁵¹

⁴⁸ Simon 2010: 190

⁴⁹ Jenteworkshop 2021, 2020

⁵⁰ Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2018-2023: 8

⁵¹ Meld. St. 49 (2008-2009): 11

Del 5 - Deltaking handler om tilgjengelighet

Jeg har i denne oppgaven prøvd å gjøre rede for deltaking og drøfte de forskjellige måtene denne formen for involvering kan bety og betyr for museumssektoren i Norge.

Problemstillingen min var som følgende: Hva betyr deltaking i museene, og hvordan kan man åpne for deltaking på Lillingstonheimen? Og i den sammenheng, på hvilken måte og i hvilken grad er deltaking blitt en del av norsk museumspolitik og Fortidsminneforeningens museumsstrategi? Jeg har kommet frem til et svar, ved hjelp av teoretiske perspektiv (Nina Simon), normative perspektiv (Stortingsmeldingene, Fortidsminneforeningens museumsstrategi), og praktisk perspektiv (hvordan blir deltaking praktisert). Det praktiske perspektivet har blitt presentert gjennom arbeidet som blir gjort på Lillingstonheimen. Konklusjonen vil dermed lyde som følgende.

Ved å åpne for deltaking hos kulturinstitusjoner, kan fagkunnskapen bli overlevert og leve videre. Den blir også tatt vare på ved at man som i Stortingsemelding nr. 49, oppfordrer til engasjement og deltakelse i kulturvernet. All form for deltakelse er på sine måter tilrettelagt et publikum. Dette viser Nina Simon gjennom sine definisjoner og inndelinger på ulike grader og typer deltakelse. Det er kanskje, på en annen side, måten invitasjonen til deltakelse er presentert på som har mye å si for om de besøkende på museet velger å delta på en passiv eller aktiv måte. Lillingstonheimen passer godt som et utgangspunkt for aktiv deltaking. Dette gjennomføres ved hjelp av dugnader og workshops, hvor alle som er med blir medvirkende av utfallet til arrangementet.

Frivillighet er nøkkelen til en god form for deltakelse, og det er opp til museene eller kulturinstitusjonen å ta valget om og fokusere på det. Stortingsmelding nr. 23 har i større grad en nr. 49 fokus på frivillighetens fremtid i museumssektoren. For at museene skal kunne være bærekraftige for fremtiden, må de engasjere lokalsamfunnet gjennom å tilby aktiv deltaking som for eksempel dugnader og workshops. Det handler om å videreformidle tradisjonell kunnskap, slik at kulturarv og ikke minst den immaterielle kulturarven, skal overleve fremtiden. Som det sies i Stortingsmeldingene skal museenes samfunnsrolle, innebære å dele kunnskap til allmennheten. Det er i den sammenheng alle museer burde tilby aktiv deltaking, hvor de besøkende får være en medvirkende faktor. Kanskje den enkleste måten å gjøre dette på, er å legge opp til muligheter for deltaking i museets design i utstillinger og lignende. Det er ikke snakk om at alle må delta, men tilbudet skal være til stede, noe som kan bidra til at museet fremstår som mer åpent og inkluderende for alle. Museer skal tross alt forvalte historien om menneskelig aktivitet.

Kilder

Autentisitet. (u.å). I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 12. mai 2021 fra <https://naob.no/ordbok/autentisitet>

Bjergene, Magne & Siri Ingvaldsen. (2008). Kunnskap skal styrka rike og land – Landmarksjubileet 2008. I *Nogle Ord til den vestlandske Bonde. Landmark-familien i folkeopplysningarbeid og nasjonsbygging 1808-2008*, 5-8

Dalland, Olav. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.). Gyldendal

Delta. (u.å). I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 25. mars 2021 fra https://naob.no/ordbok/delta_2

Dugnad. (u.å). I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 19. april 2021 fra <https://naob.no/ordbok/dugnad>

Døde 1951-2014. (2020). *Folkehelseinstituttet i Digitalarkivet*. Hentet 14. mai 2021 fra <https://www.digitalarkivet.no/view/387/pc00000001854810>

Folketelling 1875 for 1429P Ytre Holmedal prestegjeld. (2017). I *Digitalarkivet*. Hentet 1. mai 2021 fra <https://www.digitalarkivet.no/census/person/pf01052311001817>

Folketelling 1891 for 1429 Ytre Holmedal herred. (2018). I *Digitalarkivet*. Hentet 1. mai 2021 fra <https://www.digitalarkivet.no/census/person/pf01053013001173>

Fortidsminneforeningen. (2021, 8. mars). Jenteworkshop 2021. Hentet 16. mai 2021 fra <https://fortidsminneforeningen.no/hva-skjer/jenteworkshop-2021/>

Fortidsminneforeningen (2018). Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2018-2023. Hentet 27. mars 2021 fra <https://fortidsminneforeningen.no/om-oss/styringsdokumenter/>

Garberg, Ann Siri H. (2020, 1. desember). Profesjonalisert frivillighet. I *Museumsnytt*, 69 (4). <https://museumsnytt.no/profesjonalisert-frivillighet/>

Hellman, Ann. (u.å). Motstridiga bilder för ett mer demokratiskt museum. *Sprängskiss. Med perspektiv på museer & kulturarv* (1), 6-7

Hundstad, Dag. (2015, 25. november). Det store hamskiftet. I *Norgeshistorie – Fra steinalder til i dag. Fortalt av fagfolk*. <https://www.norgeshistorie.no/industrialisering-og-demokrati/1522-det-store-hamskiftet.html>

ICOM. (u.å). Vedtekter. Hentet 26. mars 2021 fra <http://norskicom.no/hva-er-icom/vedtekter/>

Losnegård, Gaute. (u.å). Familiene Landmark og Lillingston på Tysse. I *Kulturhistorisk leksikon* av Fylkesarkivet i Vestland. <https://leksikon.fylkesarkivet.no/article/4ac5258e-5a72-4310-a2d2-b9c6c5b21e02/>

Meld. St. 23 (2020-2023). *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/573ad8ffd103469087db8ee693de5060/nn-no/pdfs/stm202020210023000dddpdfs.pdf>

Ness, Atle. (1996). Eit mønsterbruk veks fram – om Landmark-ætta på Tysse. I *I Nogle Ord til den vestlandske Bonde. Landmark-familien i folkeopplysningsarbeid og nasjonsbygging 1808-2008*, 23-33

Roti, Magnhild Bakkebø. (1970). Marie Landmark. I *I Nogle Ord til den vestlandske Bonde. Landmark-familien i folkeopplysningsarbeid og nasjonsbygging 1808-2008*, 35-43

Rødsmoen, Trond. (2018). En skattekiste av et hus. I *Fortidsvern*, 43 (1), 25-31

Sagdahl, Mathea Slåttholm. (2009). Normativ. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 15. mai 2021 fra <https://snl.no/normativ>

Simon, Nina. (2010). *The Participatory Museum*. Museum 20

Starheim, Ottar. (2016, 13. Desember). Storgarden Tysse. I *Allkunne – levande leksikon*.
<https://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/historie-i-sogn-og-fjordane/historie/storgarden-tysse/1901/75924/>

St. Meld. nr. 49 (2008-2009). *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. Kultur- og kirke departementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/623a144b4e9a4efc8aefed73a406771/no/pdfs/stm200820090049000dddpdfs.pdf>

Ulltang, Kristian. (1950). Tysse og Leitet og Landmarksætta i Sunnfjord. I *I Nogle Ord til den vestlandske Bonde. Landmark-familien i folkeopplysningarbeid og nasjonsbygging 1808-2008*, 9-22

Workshop. (u.å). I *Det Norske Akademis Ordbok*. Hentet 19. april 2021 fra
<https://naob.no/ordbok/workshop>

Bilder

Figur 2: Starheim, Ottar. (2016). [Fotografi]. NRK. <https://www.nrk.no/vestland/dette-huset-kan-bli-ditt-for-under-tre-millionar-1.13254841>

Figur 3: Ukjent fotograf. [Fotografi]. *Christiane og Nils Landmark*. Landmarks slektsbok 1924.
<https://data.eidsvollsmenn.no/showmedia.php?mediaID=998&tngpage=254&sitever=standard>

Figur 4: Veien, A. (u.å). [Fotografi]. NRK.
<https://www.allkunne.no/framside/biografier/landmark-pa-tysse-og-leitet/1898/75770/>

Figur 5: Starheim, Ottar. (u.å). [Fotografi]. NRK.
<https://www.allkunne.no/framside/biografier/landmark-pa-tysse-og-leitet/1898/75770/>

Figur 6: Lillingstonfamiliens private arkiv. Ukjent fotograf. (1890). [Fotografi]. Lånt ut av prosjektkoordinator ved eiendommen Alexander Asphaug Rauboti

Figur 7: Lillingstonfamiliens private arkiv. Ukjent fotograf. (1900). [Fotografi]. Lånt ut av prosjektkoordinator ved eiendommen Alexander Asphaug Rauboti

Vedlegg 1 - Prosjektskisse - sommer 2021 ved Lillingstonheimen

Delta i driften av Lillingstonheimen

Boende vertskap sommer 2021; bli med å drifte et kulturminne og vitalisere et kulturmiljø!

Tidsperiode tenkt for prosjektet: uke 28-30

Antall studenter: minst 1

Frist for påmelding: Interesse meldes direkte til Alexander innen 15. mai.

Overordnede ved eiendommen: Alexander Asphaug Rauboti (v/FMF-SFJ)

Denne planen er et forslag til drift av eiendommen Lillingstonheimen, sommer 2021.

Forslaget går ut på å engasjere studenter innenfor kulturminnefeltet til å være med på driften av eiendommen i tillegg til den boende faste ansatte. Behovet for hjelp fra frivillige er nødvendig, med tanke på å utnytte eiendommens kapasitet som blir begrenset med bare en person. Arbeidsområdene/oppgavene skal være fastsatt og klare til studentene begynner oppholdet.

En helg vil bli satt av til bli-kjent helg, hvor de frivillige blir kjent med eiendommen og hverandre. Om dette foregår digitalt eller fysisk er usikkert.

Under oppholdet om sommeren, skal eiendommen være åpen for besøkende innenfor en åpningstid for å kunne fastsette rutiner for en arbeidsdag. Under åpningstiden vil det være mulig for besøkende å blant annet melde seg på omvisning, som går hver hele time. I tillegg vil det være en eksklusiv omvisning klokken 17. Bestilling av den eksklusive omvisningen vil skje gjennom Hoopla, mens omvisningene som går hver hele time vil man kunne melde seg på på forhånd eller ved ankomst på eiendommen.

I tillegg til å være tilgjengelig for de besøkende, skal studentene utføre oppgaver som har blitt gitt ved starten og underveis i oppholdet i form av dugnad. Oppgavene vil variere alt ettersom hvor lenge studentene har mulighet til å være på eiendommen. Minstekravet er at en person i tillegg til den boende skal bo og hjelpe til på eiendommen i denne tidsperioden.

Det kan forekomme utleie av eiendommen, og ved denne anledning vil alle frivillige hjelpe til i forbereding av huset.

I sommersesongen skal en museumsbutikk være tilgjengelig for publikum. Butikken består av varer fra lokale leverandører mm.

Selve oppholdet

Studentene skal få utdelt et hefte med en innføring i eiendommens historie, og kjennskap til andre lokale attraksjoner. Hftet inneholder også et manuskript som kan brukes hvis man blir spurt om omvisning eller konkrete spørsmål om eiendommen eller Fortidsminneforeningen. I heftet blir det også forklart hvor vaskerommet og redskapene er. T-skjorter med Fortidsminneforeningens logo på, vil bli delt ut. Videre skal det fordeles oppgaver:

1. Vaktmestertjeneste (klipping av plen og andre små vedlikeholdsoppgaver)
2. Hagearbeid
3. Oversikt/rengjøring av kjøkken og rom (klesvask)
4. Formidling, tilgjengelig for publikum, verving av medlemmer, registrering av besøkende
5. Museumsbutikk
6. Eventuelt forskningsarbeid (digitalisering av bilder, dokumenter, registrering av gjenstander)
7. Sykkja skal ryddes og gjøres tilgjengelig for bruk

Oppgavene vil kunne rulleres på etter hva som er ønskelig.

Under arrangement vil arbeidsoppgavene bli fordelt ut i fra arrangementets størrelse og behov. Det skal ellers være kaffe og te tilgjengelig for den besøkende, i tillegg til små aktiviteter til barn. Forslag på aktiviteter: rebus med Fortimus; gå på oppdagelsesferd på eiendommen.

De frivillige skal jobbe for kost og losji, og får tilbake attest og god erfaring innenfor kulturminnefeltet og drifting av en eiendom innenfor Fortidsminneforeningen. Med dette blir eiendommen driftet i tråd med slik den har blitt opp gjennom tidene, og er absolutt et eksempel på fornyelse gjennom fornyet frivillighet og bruken av frivillige som

publikumsverter. De frivillige forplikter seg også til et gitt antall timers arbeid i en avgrenset prosjektperiode (arbeidstid), noe som vil stå i deres “kontrakt” for oppholdet.

Sommeren 2021 vil studenter fra Studentutvalget i Fortidsminneforeningen Trondheim stå for hovedhjelpen ved eiendommen

Studentutvalget i Trondheim

Studentutvalget i Trondheim er et fritt utvalg under Fortidsminneforeningen i Trondheim, og består av studenter med interesse for eller utdanning innenfor fagfeltet. Medlemmene av utvalget har gjentatte ganger vært på besøk ved Lillingstonheimen og har utført dugnadsarbeid på eiendommen. Det er disse dugnadene vi bruker erfaringen fra til dette prosjektet. Utvalget er en god ressurs innenfor rekruttering av nye medlemmer.

Lillingstonheimen har fungert som en plass godt egnet for nettverksbygging innenfor feltet.

Forslag til arrangementer for sommer 2021

Eiendommen bør ha noen tidsriktige klær som kan brukes i formidlingssammenheng (forkle til te-servering o.l) Det boende vertskapet er et eksempel på en stab som vanligvis ville tilhøre et slikt hjem på Lillingstonfamiliens tid.

Afternoon tea

En pakke som behøver påmelding gjennom Hoopla. Begrenset påmelding med et visst antall “billetter”. I pakken får man servert mat og te i historiske omgivelser, gjerne i hagen hvis det lar seg gjøre. Innleid musiker som kan spille taffelmusikk i bakgrunnen?

Omvisning

Omvisninger på eiendommen. Bestilles gjennom Hoopla eller ved ankomst til eiendommen.

Utleie sommer 2021

To av rommene i andre etasje var i utgangspunktet tenkt tilgjengelige for utleie. Dette har blitt satt litt til sides sommeren 2021, da omvisning og annet formidlingsarbeid kommer til å være fokus.

Ukeplan for sommer 2021

Uke 28

Dag/dato	Planer
Mandag/12.07	Eiendommen stengt for publikum
Tirsdag/13.07	Åpent 12-17
Onsdag/14.07	Åpent 12-17
Torsdag/15.07	Åpent 12-17
Fredag/16.07	Åpent 12-17
Lørdag/17.07	Åpent 12-17
Søndag/18.07	Afternoon tea, 12-14 og 15-17

Uke 29

Mandag/19.07	Eiendommen stengt for publikum
Tirsdag/20.07	Åpent 12-17
Onsdag/21.07	Åpent 12-17
Torsdag/22.07	Åpent 12-17
Fredag/23.07	Åpent 12-17
Lørdag/24.07	Åpent 12-17 30-årslag for verten
Søndag/25.07	Afternoon tea, 12-14 og 15-17

Uke 30

Mandag/26.07	Eiendommen stengt for publikum
--------------	--------------------------------

Tirsdag/27.07	Åpent 12-17
Onsdag/28.07	Åpent 12-17
Torsdag/29.07	Åpent 12-17
Fredag/30.07	Åpent 12-17
Lørdag/31.07	Åpent 12-17
Søndag	Afternoon tea, 12-14 og 15-17

Kontaktinfo frivillige

Vetle Unstad:

Guri Vatne:

Anne Aarvig Falster:

Astrid Austrheim Eidhammer:

